

Uvodnik, razmišljanje... morda še kaj

George Orwell je doživel leta 1984 pravi zvezdniški uspeh. Kulturniki, vraževerni ljubitelji številčnih kombinacij, poklicni alarmisti, filmmakerji in rock zvezde (ali se še spominjate filma 1984, kjer je poleg igralcev izstopala tudi glasbena oprema skupine Eurythmics?), skratka vsi, so slavili in pričakovali Orwellovo leto, toda o Velikem Bratu ni bilo ne duha ne sluha.

Vsi so se že pošteno oddahnili, saj je človeštvo konec koncev vendar srečno prebrodilo »najavljeno krizo«, vendar je marsikdo pozabil na dejstvo, da je Orwellovo leto 1984 pravzaprav leto 1948, kar pomeni, da tudi letos obhajamo nekako Orwellovo obletnico.

Leto 1948 je bilo zgodovinsko gledano res prelomnica povojnega časa. O tem je bilo že marsikaj napisanega... Človek pa mora svojo pot. Naprej.

A vendarle, ne morem si kaj. Ko vzamem v roke časopis, berem o aretacijah v Ljubljani, o psihološkem pritisku na urednike Mladine, na ZSMS, na slovensko javnost... o raznovrstnih procesih brez priziva v medijih... o južnoameriških desaparecidosih, ki jih fašistični režimi že več desetletij preganjajo... o Nelsonu Mandeli in o južnoafriških belcih...

Morda se je Veliki Brat res prebudil? Ne, saj je to vendar zgolj literarna izmišljotina...

A novice? Te so, žal, resnične. Janša, Borštner, Tasič, zdaj še Zavrl... Morda še kdo...

Množična manifestacija v Ljubljani me spominja na naš Travnik. Misli bežijo po sobi, v čas in prostor. Še sedaj se kot kakšni vojni veterani spominjamo na tisto južno nedeljo, ko smo se, ne glede na politično prepričanje, enotno predstavili javnosti ter izpričali, da še obstajamo.

Kdo ni takrat vsaj na skritem upal, da se bo končno kaj spremenilo, da bomo končno nastopali enotno, nadstrankarsko, skratka izključno slovensko?

Spet pogledam v časopis. Izidi volitev me spet pripeljejo v zamejsko realnost, v realnost kjer glasovi, oddani italijanskim (levičarskim) strankam niso razpršeni glasovi, v realnost kjer je ločevanje in razpršitev moči pravilo, združevanje pa je le fasada in »opij za ljudstvo«...

Več desetletij trajajoča propaganda za italijanski stranki, katerih ime vsi prav dobro poznamo, je obrodila še nove sado-ve. Slovenski volilec je sedaj ponovno glasoval za italijanske stranke, in to ne le za »tradicionalni«. Zakaj pa bi ne glasoval še za ostale? Predstavnik italijanske komunistične partije slovenskega jezika je v Tedniku ljubljanske televizije izjavil, da ni ne njemu ne partiji do tega, da bi obstajala neka notranja enotnost med Slovenci v Italiji, med volilno kampanijo pa so ga predstavljali kot zagovornika slovenskih interesov!

Če je zagovarjanje slovenskih interesov odvisno od razprševanja naših moči, je res absurdno glasovati samo dve italijanski stranki, kajne?

Pravijo, da manjšine imajo poseben dar, in sicer, da rade ironizirajo o lastni usodi. Volilne rezultate bi lahko analizirali tudi v tem ključu, če bi se ne za kopico hladnih števil skrivalo pretresljivo dejstvo, da se slovenski človek počasi vda-ja, da ne reagira več kot subjekt.

Travnik in vsa upanja za enotno, učinkovito politično nastopanje se za časa volitev spravi stran, saj smo Slovenci prej raznovrstni »-isti« (Možne rešitve: komun =, social =, oportun = ... odgovore

lahko tudi medsebojno kombinirate...) kot pa zgolj Slovenci...

Že spet se mi v mislih pojavi Orwellov Veliki Brat. Nihče ga ne vidi, vendar posledice so na dlani: nevidne so, podtalne, take, da se jim človek privadi, ko jih pa odkrije, je žal prepozno.

Apeli proti razprševanju glasov so le običajni estetski poseg, napudran obraz skrije le za trenutek gube in rane desetletij.

Marsikateremu, in to zlasti mlajšemu človeku, se ni zdel tak obraz čist in prepričljiv. Ni mu zaupal več ter je iskal alternativo.

Res je, da je na letošnjih volitvah bilo razveseljivo dejstvo, da je na listi Slovenske skupnosti kandidiralo kar čedno število mladih (kar je jamstvo za bodoče delovanje in razvoj samostojnega političnega nastopanja), po drugi strani pa je otipljiva vse večja pasivnost širšega kroga ljudi naše skupnosti. Ponovno se bo razpravljalo na dolgo in na široko o posledicah in vzrokih ne pa o perspektivah. Treba bi bilo začeti tudi pri nas z nekako »perestrojko« in to na vseh ravneh našega manjšinskega prostora, toda v sedanjih pogojih je, kot bi rekel Kobalov kominformist Gigi »lažje delat' perestrojko v Moskvi kot v Trebčah«.

Solidarnostni večer za Janšo, Tasiča in Borštnerja v nabito polni Peterlinovi dvorani v torek, 19. julija letos

Spomin na poletje

S prijateljki sem se zvečer pripeljala na plažo. Tam me je pričakala Vojka. Veliko sva si imeli povedati, a sva takoj sklenili, da bova to storili naslednjega dne. Mudilo se nama je tja, kjer naj bi postavili kres v čast nekaterim odhajajočim. Najprej sva pozdravili stare znanke, potem pa sklenili prijateljstvo z novimi.

Vzdušje je bilo nadvse živahno. Poslušali smo vesele popevke in plesali ves večer. Pozno v noč je brnel naš smeh, potem pa je začelo pešati tudi veselje. Nekateri so se pobrali domov, drugi pa so sedeli in kramljali. Malokdo je še plesal...

Slovenska družina ima na mizi mladiko

Luna na nebu. Nebo z neštetiimi zvezdami. Morje je rahlo valovalo, tako da se mi je zdelo, da na njem plava tisoč zvezdic.

Sedla sem k ognju. Sama. Zagledala sem se vanj in — zapeljal me je. Vse moje navdušenje se je spremenilo v zasanjanost in misli so mi zaplavale v daljavo. Kar naprej sem strmela v ogenj in prisluhnila nežni melodiji, ki sem jo skušala poslušati in taku plapolanja oranžnih plamenov.

V tistem žaru so se kopičile vse moje želje in upanje. In bilo jih je zares veliko! Mislila sem na želje vseh ljudi. Vse je bilo čudovito: ni bilo vojn, lakote, bolezni; ljudje so živeli kot v raj. Svet se je vrtel v miru, bratstvu in ljubezni.

Sonce je sijalo in žive barve so se mi vtisnile v spomin. Lepo mi je bilo pri srcu. In kakor so se širili plameni, tako so se večale moje želje. A naenkrat so se plameni začeli nižati. Tudi moje misli so pešale. Prej — velike, skoraj neznanske, so postajale nezaznavne in so se razblinjevale v noč. Kmalu je ogenj ugasnil in z njim so izginile moje želje.

Nekdo je zaklical: »Pozno je, domov morava!«

Vstala sem in prikimala. Zamišljeno sem hodila ob prijateljici do doma. Brez besed sva se spravili v posteljo.

Naslednje jutro je v moji duši odmevalo drugače kot do tedaj. Ob kresu sem bila odkrila zasanjanost.

N. N., III. razred
Vzgojiteljske šole, Trst

RAST, mladinska priloga Mladike — 1988. Pripravlja uredniški odbor mladih. Tisk Graphart, Trst, julij 1988. Uredil Peter Rustja.

M

A

T

I

Majhna vasica. Gorske strehe je že prekrila debela snežna oddeja. Deset kmečkih hiš, v sredi pa stoji stara cerkev z visokim zvonikom.

Zima je tu. Ob razgretem ognjišču se vrtili mati. Vidim jo, kako spretno premika svoje telo. Vsak njen gib je neverjetno očarljiv. Vse je postavljeno na pravo mesto in vtis imam, da vse stvari že nestrpno čakajo na njen ukaz. Ob njej vse zaživi, vse je njeno.

Okoli zvonikovega križa se spreletavajo ozeblji ptički. Noč se je nagibala nad to pozabljeno pokrajino. V kontrastu pa so se prelivala črna, rdeča, oranžna, rumena in bela barva. Vse je obdajala le grobna tišina in slišalo se je šumenje golih dreves in plaho petje drobnih teles.

Mati sedi zdaj pred mano. Njen obraz je krasen. Vsaka gubica na njem jo še bolj olepša. Njene poteze so resnično lepe. Lepe, ker izžarevajo dobroto.

Spominjam se, kako nežne so bile njene roke, ko so nas božale, kako topla njena lica, ko so se nas dotikala in kako ljubeče njene ustne, ko so nas poljubljale. Vsak večer smo v svojih toplih srajčkah tekli v kmečko sobano, za nami pa je prihajala lepa materina postava. Sklanjala se je nad nami in nas po skupni večerni molitvi z materinim blagoslovom prekrizala na čelu. In to znamenje je bilo za nas otroke najlepši dar, ker smo ga bili vsi deležni. Vsi smo dobili svoj križ.

In tistega večera se je mati na pragu še enkrat ozrla po nas spečih. Bila je tiha noč, v sobi se je slišalo le umirjeno otroško sopnenje. Jaz pa nisem mogel spati. Videl sem mater. Bila je vsa ožarjena z neko čudežno svetlobo in njen mili obraz se je smehljaj. Iz njenih lepih črnih oči se je razlivala enkratna, samo njena ljubezen. Tiho je zaprla vrata za seboj.

»Miha, kaj je danes s tabo?« me je naenkrat priklicala k mizi.

»Nič, mati. Vse je v redu. Samo zamislil sem se.«

Rod stari hira, gine,
— bodočnost je Mladine.
To vemo vsi. Zato se za Mladino trga vse:
cerkev in svet, nebese in pekel, Bog in hudič.
Vsak jo hoče imeti, vsak na svojo stran dobiti.
Naše upanje — a tudi naš strah — je Mladina.

Iz knjige:
Kvišku zdaj dežela vsa!
(Beseda o katoliški akciji, Ljubljana 1931)
(Iz Mladine št. 30, julija 1988)

»Veš, zelo te imam rad«, je bruhnilo iz mene.

Mati se je nasmehnila, rekla pa ni nič. Opazil sem zadrego na njenem obrazu in takoj mi je bilo žal teh mojih besed.

Mati se je ozrla name. Neverjetno! Uganila je moja občutja, brala je moje misli.

Sedla je bliže k meni. Spet njeno božanje, njeno toplo telo, ki me je grela, njeno tiho šepetanje.

»Moj mali Miha. Tudi jaz te imam rada. In ne bodi žalosten. Vem, da ti je bilo žal tvojih besed. Jaz pa ti rečem: ne smeš se sramovati izreči svojih občutij, in kar v tebi hrepeni, da bi se izkričalo, to izpovej. Ti veš, da te tudi jaz ljubim. Kako pa naj bi te ne, saj si vendar moj. A bolelo te je, da ti nisem takoj odgovorila. Hotel si tudi slišati. Je res?«

»Res je, mati. Ampak...«

»Tiho, tiho. Vedi Miha. Življenje nas pelje skozi viharje, skozi mnoga spoznanja; in vendar je tudi veliko lepega. Otroci ste moj največji dar in vsak dan molim in se Bogu zahvaljujem za vas. Vzgojila sem vas šest, in vsi ste lepi in dobri. In to je bil moj smisel življenja. Dati vam samo sebe, da boste tudi vi nekoč zmožni darovati same sebe. Vi ste moje življenje in vsaka mati je meni podobna. Toda ti si moral slišati iz mojih ust, kar se skriva v mojem srcu, čeprav nisi nikoli dvomil v mojo ljubezen.«

»Da, mati. Vedno sem te občudoval, zdaj pa sem razumel še nekaj. Ti si živela vedno tu, v tej gorski vasi, pozabljeni od ljudi. Rojevala si in ljubila. Razmišljal sem, kateri je tvoj smisel življenja in zdaj je tu. Nikoli nisem pomislil, da smo ti mi pomenili vse. Nisi znana, nisi od ljudi oboževana. Večina človeštva ne ve, da sploh živiš, a meni pomeniš vse. Ti si moja, mama.«

Mati je bila ganjena. Iz oči sta ji privreli dve solzi. Bili sta to dve kaplji materinstva, kaplji začetka in konca. V njenem naročju so tekle uspavanke, pravljice, basni in legende. V nas pa so še najbolj ostale žive otroške molitvice. V svojem življenju je mati spletko kito misli, da bi lahko z njimi popisala knjige. Toda vse je šlo v pozabo...

Njen sin Miha je bil še mlad, poln ideolov in upov. Odšel je v svet, postal je avten mož. Vračal pa se je k njej, k svoji ljubeči materi. V njej je dobival še nekaj, česar mu svet ni mogel dati. To je bila vera, kajti mati ni znala pisati učenih govorov. Znala pa je iskreno moliti. In njena odkritosrčnost, njeni rožni venci so bili pri Bogu. On jo je pozorno poslušal in jo blagoslavljal.

Z močjo materinega zgleda je Miha lahko ponosno hodil po svetu. Njena ljubezen ga je prevzela in njegove oči so bile zdaj svetilka njegovega telesa.

Lilijana Filipčič

ASTROLOŠKO ŽIVALSKKE RIME ZA PASJE POLETNE DNI

Nekdo gre v Ibizu, nekdo v Umag,
nekdo ljubi letalo, še tretji pa vlak,
a lepšega od hribov res ni naokrog:
častná je beseda. Podpis: KOZOROG

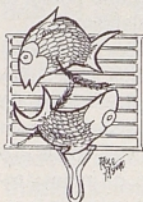
Plavolasega princa iz sedme dežele
dobile ga boste, kot ste hotele,
a vendar pozor, tovarišica:
vse to se zgodi, le če si DEVICA!

V hribih sonce sije, v hribih lušno je,
to so le melodije, drugje je pa srce!
Vi morja ne prodate za prav noben denar,
saj vendar se poznate; to vaš je znak, VODNAR!

Morje vas kratkomalo dolgočasi:
v njem ste uživali, ko b'li so še »časí«.
Sedaj vas mikajo samo le hribi:
na Triglav, Everest, o RIBI!

Pretehtati je treba vse:
oh, če se kaj zgodi... Gorje!
Da ne pri tem nastane zgaga
je boljše biti sebi VAGA!

Težko je izbrati med kozo in zeljem,
kako je peljati brod, kako naj zapeljem,
a vendar obstaja lek, to je le »čolen«:
tud' v najslabših situacijah znajde se OVEN!

Francosko delu reče se potovanje,
tako tud' beseda je lahko dejanje:
poleti lahko ste turistični vodnik,
dovolj je le trma: ali niste prav' BIK?

Zahodni Berlin že čaka na nas,
Lili Marlene pojavlja se v vas.
Tam nekje stoji znan lampijon:
izključno za vas, preljubi ŠKORPIJON!

Vi mislite samo v dvojini,
doma, v šoli, v tujini.
S seboj vzemita le zabojček
ter srečno pot, predragi »DVOJČEK«!

Kdor ritensko se venomer vozi,
resnično daleč res ne hodi,
zato je boljše vzeti vlak,
še zlasti, če tvoj znak je RAK!

V Texasu ni več kavbojev,
ne pušk, ne roparjev, nabojev;
obstaja le kak naftni vreclec:
odkril ga boš, saj si ti STRELEC!

Kmečki turizem je letos v modi,
tja samo v počitnicah kak meščan hodi.
Igraj se na kmeta, pometal boš hlev:
je boljše bit' ovca al' samo en dan LEV?

Želite kaj vedeti o bontonu?

»Temeljna pravila«

Z velikim veseljem smo se že ob prvem izidu naših skromnih opazovanj srečali s pripombami nekaterih zvestih bralcev Rasti. Te pripombe pa niso bile samo izrečene, ampak (kako lepo!) bile so izražene tudi s kretnjami. In zato smo se, ne bodi len, odločili, da bo tokrat tekla beseda o...

Temeljna pravila

»Lepo vedenje se ne izraža z izbranimi besedami, ne v poklonih in tudi ne v elegantnih kretnjah, ampak je izraz notranjosti, ki ima svoj sedež v srcu.

Ves zunanji videz ti nič ne pomaga, če te pa način obnašanja, pozdrava in govora izdaja, da si brez prave olike.«

Tako nam je govoril naš dragi, stari profesor slovenščine. Zelo smo ga imeli radi. Radi smo ga poslušali, saj nam ni predaval le o slovenski slovnici, ampak je vedno našel priliko, da nas je očaral s svojo modrostjo. Večkrat smo se mu tudi posmehovali, saj je bil za naše mladostniške okuse kdaj preveč strog in zahteven. A danes, ko smo se prav mi lotili tega argumenta, se zavedamo, kako pošteno je imel prav.

Nekoč je vstopil v razred s klobukom na glavi. Dijaki smo se hrupno dvignili s klopi, njemu v pozdrav (kot je to lepa šolska navada); on pa nam je odzdravil tako, da si je snel klobuk in se nam z glavo rahlo poklonil. Mislili smo, da se norčuje iz nas; pa ni bilo tako. In tista ura slovenščine je minila ob razmišljanju in v razgovoru o vlogi **pozdrava**.

Profesor je začel svojo »učno uro« z visokim, avtoritetnim glasom:

»Najprej moramo odstraniti vse, kar oliko nasprotuje, to je: robotost, surovost in neiskrenost. Najbolj pa nasprotuje oliko **hinavščina!**« Tu se je profesor zasmejal. Spomnil se je nečesa in nadaljeval: »Imel sem dobrega prijatelja in pripovedoval mi je nekoč o svojem sosedu, ki je bil resnična baraba in mu jih je nekaj takih zagodel, da se je mojemu prijatelju vedno, ko ga je srečal, obrnilo v želodcu. Vendar ga je moj prijatelj, vselej, ko sta se srečala, pozdravil. Ali je zdaj po vašem mnenju ta človek bil hinavec?«

Nekdo iz zadnje klopi se je oglasil: »Ne, ni bil hinavec!«

»Res je,« mu je pritrdil profesor, »tudi to je vljudnost, čeprav samo še formalna, saj ni zunanji izraz našega notranjega prepričanja o vrednosti bližnjega, ampak samo še zunanji izraz in oblika.« Najstniki v razredu smo kar obnemeli nad temi besedami. Mi bi tistega nepridiprava prav gotovo ne pozdravili več. In simpatična profesorjeva osebeca je nadaljevala, kot da bi brala naše misli na obrazih: »Ne odzdraviti na pozdrav nekoga, čeprav se nam ob pogledu nanj zlije žolč,

češ "on že ve, kaj si o njem mislim" — ni znak samo nedostojnosti, ampak tudi naše duševne revščine.« Malček smo se sramovali naših skritih misli... Dokaz za to je bila rdečica, ki nam je zrastle do ušes.

Mnogo je bilo tisto uro še govora o pozdravljanju. Izredno zanimivo pa se nam je zdelo **podajanje rok** v družbi.

Profesor nam je zabičal: »Nikoli ne čakajmo, da nas drugi pozdravi, ampak bodimo mi prvi!«

»V splošnem pa bodimo varčni s podajanjem roke. To je res znak prijateljstva. Če pa nas kdo predstavi, smatramo potem to gesto kot dolžnost in ne prijateljstvo.«

»Plemenit človek rad podaja roko v znamenju sočutja. Vendar še nekaj, moji ljubi.«

Profesor si je začel ogledovati desno roko, delal je čudne gibe in se obenem smehljaj. Mi smo se spogledovali, on pa: »To dajanje rok! Včasih se mi zdi, da imam v roki močerada, včasih pa spet ogledujem roko, če so vsi prsti v členkih celi. Torej: stisk roke naj ne bo podoben polžu, pa tudi ne rokoborskemu prijemu.« Vsi smo se zasmejali.

Nekdo je potrkal. A še preden je profesor odgovoril, je tista vihrava oseba že vstopila in grobo zaloputnila za seboj. Ko pa je tajnica odhajala, ji je profesor vljudno odprl vrata in ona je z nekoliko povešenim pogledom zapustila našo učilnico. Zavedela se je verjetno svojega nepravilnega vedenja. In to kar brez besedice graje, nasprotno, z vljudno profesorjevo kretnjo. Zanima pa nas, če se je ta gospodična staremu profesorju kdaj zahrbtno posmehtila, češ, "ta pa je za luno".

Učna ura se je nagibala h koncu, zato nam je dragi profesor, hodeč po razredu, razkril še težavo **poljubljanja rok**.

Učena glava je stikala po polpretekli zgodovini in usta so spregovorila:

»Veste, da je moda poljubljanja roke nastala v srednji Evropi? Toda danes se je zlasti mlajši ljudje (tudi vi) vse manj držijo, in je torej že popolnoma izginila. To je sicer trubadurska zadeva, vendar še ni čisto iz mode in veljave. Saj nič ne rečem, včasih je čisto prijetna.«

Naenkrat se je predavatelj vljudno obrnil do prisotnih dam v razredu, rekoč: »In ve, milostljive? Ne bodite v zadregi, če vam kdo namenja poljubiti roko. Tudi zardevati ni treba.« Nam dekletom ob teh bodrilnih besedah ni ostajal kot veder smeh. Fantje pa so se začeli takoj posmehovati, saj so o norčijah poljubljanja rok poznali marsikatero novo spakedranščino. Bog ve, kdo si jih je izmislil!

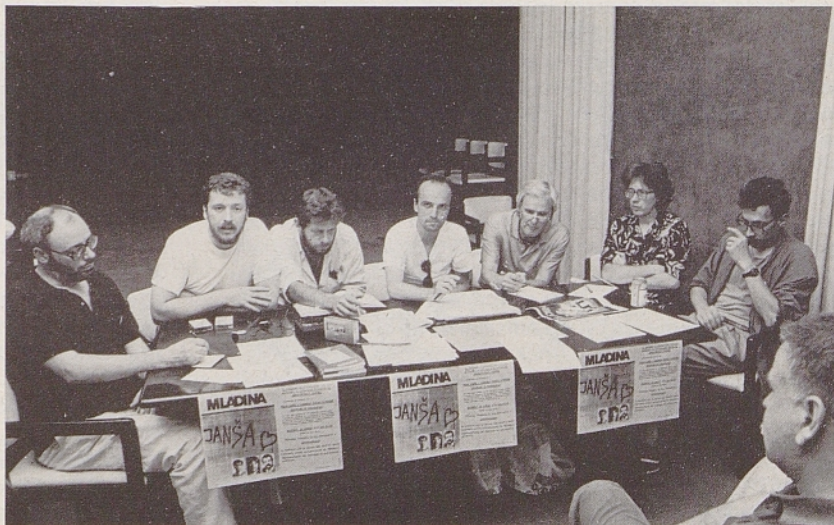
Profesor se je tako navdušil nad svojim pripovedovanjem, da je preslišal šolski zvonec. Kmalu pa je v razredu opazil rahlo valovanje mladih teles in v svoji dolgoletni predavateljski izkušnji takoj spoznal lastno »napako«.

Ko smo že vsi noro drveli skozi vrata (lepo vedenje!) se je on samo še posmejal, za nami veselo kričeč: »Drugič pa bomo govorili o...«

A vsi smo preslišali zadnjo besedo.

Lilijana Filipčič

Viri: »Osip Šest: Kar po domače« — Editorial Baraga, 1962, Buenos Aires. »Knjiga za vsako ženo« — Znanje, Zagreb, 1974.

Predstavniki tržaškega solidarnostnega odbora in ljubljanske mladine na solidarnostnem večeru v Peterlinovi dvorani